

Henkilökohtainen apu kehitysvammaisten ihmisten näkökulmasta

Aarne Rajalahti

Henkilökohtaisen avun tarkoitus

- Auttaa vaikeavammaista henkilöä toteuttamaan omia valintojaan omassa elämässään
- Henkilökohtainen apu on apua niissä asioissa, jotka henkilö tekisi itse, mutta ei niistä vamman tai sairauden vuoksi selviä
- Päätöksenteossa oltava riittävä valmius ja sosiaalityön ammattitaito ottaa selkoa asiakkaan omasta käsityksestä asiassa; tarvittaessa käytetään esim. tulkitsemista ja kommunikation apuvälineitä ja -menetelmiä.
- Myös läheisten asiantuntemus voi auttaa henkilön tahdon selvittämisessä.

Henkilökohtainen apu ja ”päämiesmalli”

- Kehitysvammaisen aikuisen, eli päämiehen itsenäisen ja oman näköisen elämän mahdollistaminen omassa asunnossa henkilökohtaisen avustajan tukeamana.
- Tavoitteena on kehitysvammaisen aikuisen osallisuutta tukeva, itsenäinen ja täyden kansalaisuuden tarjoava, hyvä elämä.
- Työnantajuudesta vastaa jokin muu taho, kuin vammaisen henkilö. Vammaisen henkilö on kuitenkin toiminnan päämies (työnjohtaja).
- KVPS:n käynnistämää toimintaa tällä hetkellä useassa kunnassa
- Alueelliset yksiköt toimivat tukipisteinä, joista apu mahdollinen ympäri vuorokauden

...Henkilökohtainen apu ja ”päämiesmalli”

- Toiminnan perustana kartoitetut avun tarpeet ja toiminnan yksilökeskeinen suunnittelu = räätälöinti tarpeiden mukaan
- Palvelusäätien tehtävänä alueellisten mallien luonti ja käynnistäminen, koulutus, toiminnan laajentaminen sekä vertaistuen mahdollistaminen toiminnassa oleville.
- Avustajatoiminnan kustannuksista vastaa kunta, järjestämistapoja on useita

Henkilökohtainen apu kehitysvammaisten ihmisten kohdalla

Kehitysvammaisen ihmisen avustajan tarve on usein erilainen kuin muilla vammaisilla henkilöillä

-> ymmärtämisen avustaminen

- Toiminta on avustamista, yhdessä tekemistä, opettelemista, olemista päämiehen arkipäivässä kodissa ja kodin ulkopuolella
- Ei puolesta tekemistä, vaan itsenäistä suoriutumista tukevaa
- Perustuu aina päämiehen tarpeisiin, toiveisiin ja tehtyyn avustussuunnitelmaan, joka elää toiminnan mukaan

Aarne Rajalahti 2010

Käytännön työ voi olla esimerkiksi

- Avustamista ja opastamista eri asioissa kodissa (ruoanlaitto, siivous, vaatehuolto, hygieniasta huolehtiminen, kauneudenhoito... yms.)
- Toimimista kodin ulkopuolella (turvallinen liikkuminen, bussin käyttö, kaupassa, virastossa tai kirjastossa käyminen, harrastuksissa tukeminen, yhteiskunnallinen osallistuminen, lähiympäristön palveluihin tutustuminen, sosiaalisen elämänpiirin laajentamisen tukeminen... yms.)
- Neuvomista eri asioissa (päätoksen teon tukeminen, laskujen maksu, raha-asiat, uudet tai yllättävät tilanteet, virallisten kirjeiden luku yhdessä ja niiden selkokielistäminen, vanhemmuuden tukeminen, kommunikaatioasioiden harjoittelu, keskusteluapu... yms.)

Päämiehisyy

- Millainen avustajan pitäisi olla?
- ”Huumorintajuinen, ystävällinen, auttavainen, ei neuvo liikaa ja pomottele, kiinnostunut samantyyppisistä asioista kuin päämies”
 - > Tärkeää on, että yhteispeli sujuu
 - > Avustajan vaihtuminen on koettu hankalaksi
 - > Päämiehen olisi tärkeää olla mukana avustajansa valintaprosessissa
 - > Avustaja-/päämiesprofiilit voivat olla apuna

...Päämiehisuus

- Miten päämiehisuus näkyy arjessa?
 - ”Päämiehisuus on sitä, että saan päättää omista asioistani ja vaikuttaa omaan elämäni”
 - ”Saan apua kaikkiin niihin asioihin, missä apua tarvitsen”
 - ”Kun ei aina tiedä mitä valinnoista seuraa, on tullut mokattua, vaikka raha-asioissa. Siksi avustajan kanssa on hyvä käydä läpi vaikka tuotteiden hintoja vertaillen niitä kaupassa.”
 - ”Voin vaikuttaa toimintaan, koska toiminta suunnitellaan mielipiteeni mukaan. Avustaja ei tule luokseni valmiiden suunnitelmien kanssa”
 - Molemminpuolinen palaute arjessa on tärkeä työkalu

...Päämiehisuus

- ”Avustajatoiminta on helpottanut arjen päätöksentekoa koska avustajalta on saanut neuvoja päätösten tekemiseen”
- ”Jos avustajan kanssa tulee mielipide-eroja asioista, ne voi ratkaista puhumalla ja päästä yhteisymmärrykseen. Avustajan kanssa ei kuitenkaan ole ollut riitaa.”
- ”Jos on murhetta tai surua, minun on helppo puhua niistä avustajalle. Avustajalla on vaitiolovelvollisuus.”
- Päämieheksi ei kuitenkaan synnytä yhdessä yössä, vaan se vaatii aikaa ja harjoittelua.

”Olen oman
elämäni
päämies,
saan tehdä
itsenäisiä
päätöksiä ja
vastata
niistä.”

(Samuli Palmu, Harjavalta)

Aarne Rajalahti 2010

Avustajan monet roolit

- Kehitysvammaiset ihmiset eivät aina pysty toimimaan avustajansa työnjohtajina asian perinteisessä mielessä. Tällöin avustajalla voi olla monta roolia, ainakin:
 - Tasavertaisena dialogikumppanina toimiminen
 - Päämiehen tukeminen omaan päätöksentekoon ja mielipiteiden sekä voimavarojen löytymiseen
 - Silloin tällöin päämiehen puolesta ja tukena toimiminen esim. mielipideristiriidoissa viranomaisiin ja päämiehen omiin vanhempiin nähden
 - Oman roolin häivyttäminen ohjaavasta työntekijästä oman elämänsä vallan antamiseen päämiehelle, keskustellen ja tukien
 - Ja ihan se avustaminenkin...

Yksilökeskeisen suunnittelun hyödyntäminen avustajatoiminnassa

- Yksilökeskeinen suunnittelu ja ideologia antavat työkaluja
 - kehitysvammaisten ihmisten elämänlaadun parantamiseen
 - henkilön oman äänen ja mielipiteiden aitoon kuulumiseen
 - henkilön voimaantumiseen omassa elämässään sekä
 - ihmisen koko verkoston hyödyntämiseen virallisten palvelujärjestelmien lisäksi.
- Koska toiminta on yksilöllisiin tarpeisiin vastaamista, yksilökeskeinen suunnittelu sopii hyvin välineenä tutustumiseen, tiedon saamiseen elämän eri osa-alueilta ja mielipiteiden esille tuomiseen -> voimavarojen löytymiseen.

Keskeisiä asioita yksilökeskeisessä suunnittelussa

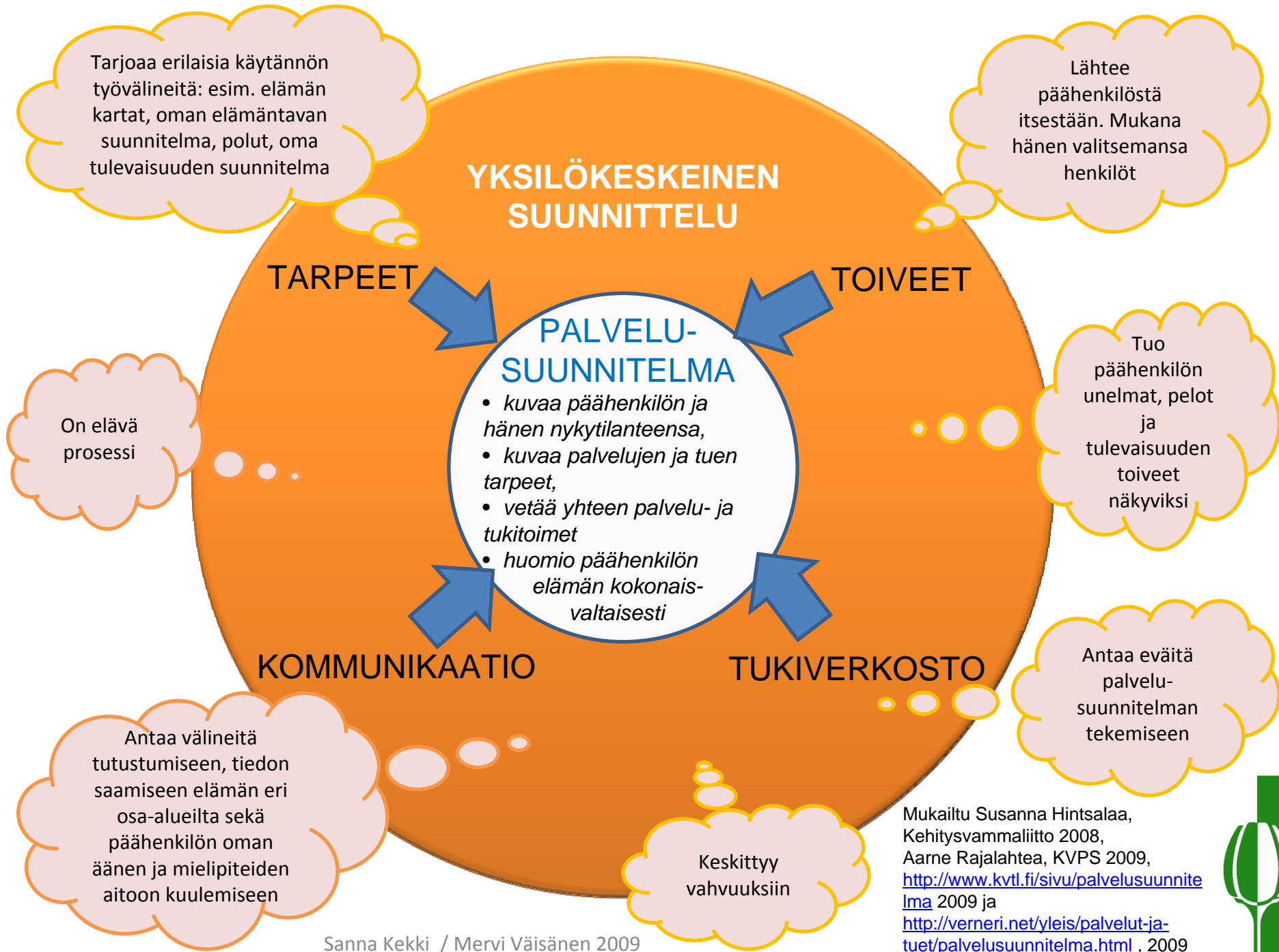
- Henkilöä autetaan ja ohjataan ajattelemaan, mitä hän haluaa elämältään nyt ja tulevaisuudessa
- Henkilöä tuetaan osallistumaan kaikkiin hänen elämäänsä koskeviin asioihin
- Keskeisin asia on henkilö itse ja se, miten hän haluaa elää, vaikka suunnittelussa on mukana muitakin ihmisiä
- Henkilöä kuunnellaan ja hänen toiveensa ja pyrkimyksensä otetaan huomioon

...Keskeisiä asioita yksilökeskeisessä suunnittelussa

- Kehitetään henkilölle monipuolisia mahdollisuuksia
- Ei pelätä kokeilla uusia vaihtoehtoja
- Tuodaan näkyväksi henkilön lahjat ja kyvyt, keskitytään positiivisiin asioihin
- Nähdään henkilö yksilönä, ei ”yhtenä heistä”
- Arvostetaan henkilön ainutkertaisuutta ja erilaisuutta
- Luodaan kumppanuussuhteita
- Toimitaan pitkäjänteisesti
 - Eli: Autetaan henkilöä saavuttamaan se, mitä hän haluaa elämältään ja elämässään.

Miten oma ääni kuuluu palvelusuunnittelussa?

- Erilaiset kommunikoinnin keinot
- Yksilökeskeinen elämänsuunnittelu
- Valokuvat
- Video
- Kommunikaatiomatto tms.
- Tai mikä tahansa yksilöllinen keino, joka ilmaisee henkilön mielipiteen
- Läheinen, tukihenkilö voi olla mukana prosessissa
- Koko elämää ei voi käydä läpi parissa tunnissa, haasteena aikaresurssit

Miten oma ääni kuuluu palvelusuunnittelussa?

FAKTOJA

Päivittäisiin toimiin, opiskeluun ja työhön kunnan on myönnettävä tunteja välttämättömän tarpeesi mukaan.

Harrastuksiin, yhteiskunnalliseen osallistumiseen ja sosiaaliseen vuorovaikutukseen on kunnan järjestettävä henkilökohtaista apua vähintään 10 tuntia kuukaudessa.

Tuntimäärä lisääntyy vuonna 2011. Silloin apua näihin asioihin on myönnettävä vähintään 30 tuntia kuukaudessa.

Voit hakea kotikunnaltasi henkilökohtaista apua riippumatta siitä, missä kunnassa tai miten asut.

Henkilökohtainen apu ei maksa sinulle mitään, vaan avustajan palkan maksaa kotikuntasi.

Mielipiteesi, toiveesi ja yksilölliset tarpeesi on huomioitava päätöstä tehtäessä.

MINÄ PÄÄTÄN!

“Tahdon tehdä
samaa kuin sinäkin!”

Henkilökohtainen apu kuuluu myös
kehitysvammaisille ihmisille

KEHITYSVAMMAISTEN
PALVELUSÄÄTIÖ

Lisätietoja

Aame Rajalahti, Kehitysvammaisten Palvelusäätiö
aame.rajalahti@kvps.fi, puh: 0207 713 516
www.hk-apu.fi ja www.kvps.fi

KEHITYSVAMMAISTEN
PALVELUSÄÄTIÖ

